

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 18-19 квітня 2019 року)

**Суми
2019**

Олександр Щигло,

ст. науковий співробітник,

Науково-дослідний центр ракетних військ і артилерії, м. Суми

СУЧАСНА АНГЛОМОВНА РАКЕТНО-АРТИЛЕРІЙСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Стрімкий розвиток військової науки й особливо військової техніки спричиняє появу все нових і нових термінів та термінологічних словосполучень. Термінологічний пласт лексичного складу мови стає найбільш рухомим елементом військової літератури, а бурхливий його розвиток змушує вдаватися до певної уніфікації термінології і до регламентації її вживання в статутному порядку. Майже у всіх країнах створюються спеціальні термінологічні комісії для уніфікації наукової термінології, видаються спеціальні термінологічні довідники, словники, тезауруси за галузями знань. Така значна за обсягом праця є абсолютно необхідною тому, що без упорядкування у вживанні лексики розуміння військових текстів стає практично неможливим.

Утім, незважаючи на уніфікацію, продовжують зберігатися національні особливості термінів і термінології, а сама уніфікація проводиться в різних країнах по-різному, військові терміни зберігають свої національні особливості, не зважаючи вже на такий аспект як розбіжність обсягів термінів у різних мовах. Звідси, проблема терміна і військової термінології констатується однією з найважливіших проблем військового перекладу.

Актуальність перекладу військової термінології зумовлюється постійним розвитком тактичної, а звідси і військової сфери, в якій незмінним посередником виступає англійська мова, як міжнародна мова статутного спілкування [5].

Мета дослідження – висвітлення перекладацьких аспектів ракетно-артилерійської термінології англійської мови шляхом порівняльного аналізу англійських і українських варіантів, виявлення труднощів перекладу ракетно-артилерійської термінології з англійської мови на українську.

Мета дослідження передбачає вирішення таких **завдань**:

– встановити потенційні проблеми, пов'язані з відтворенням англійської ракетно-артилерійської термінології;

– визначити найбільш поширені варіанти перекладу англійської ракетно-артилерійської термінології.

Військовий переклад – один з видів спеціального перекладу з чітко вираженою військовою комунікативною спрямованістю. Він характеризується значним термінологічним та чітким викладом матеріалу за відносної відсутності образно-емоційних засобів вираження [4, с. 13].

Як відомо, терміни в мові, як слова і словосполучення мови спеціального спрямування, створювані або запозичені для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів, виникають в результаті прагнення мови до максимально стислої і точної передачі інформації, тобто до такої точності, яка могла б виключати можливість довільного і суб'єктивного її тлумачення. Це особливо відтворюється у військових матеріалах, насиченість яких термінологією вимагає від перекладача та учасника комунікації відмінного знання не лише іноземної військової термінології, але й адекватної української військової термінології та вміння її правильного використання.

Дослідники-лінгвісти по-різному класифікують військову лексику. Так, її поділяють на такі групи: 1) військову термінологію, яка у свою чергу поділяється на термінологію офіційну, що складається зі статутних термінів, і термінологію нестатутну, вживану в усному мовленні військовослужбовців і в деяких видах військової літератури, але не є офіційно прийнятою; 2) емоційно забарвлені елементи військової лексики [1, с. 10–19]. Також військову лексику класифікують на таку, що стосується труднощів розуміння та переклад військових термінів:

– терміни на позначення реалій, що мають прями еквіваленти перекладу: field hospital «польовий госпіталь», chief of staff «начальник штабу», recoil brake «гальмо відкату» [2, с. 96, 134, 407];

– терміни на позначення реалій, відсутні у мові перекладу, але мають загальноприйняті термінологічні еквіваленти: *headquarters and headquarters company* «штаб і штабна рота». Адекватного перекладу таких термінів можна досягти шляхом заміни або підбору відповідних українських еквівалентів: *classified information* «секретні відомості», *articles of war* «положення про військово-судове діловодство та дисциплінарні стягнення»;

– терміни, на позначення англійських реалій, що не мають загальноприйнятих українських термінологічних еквівалентів: *alert hangar* «ангар вильоту по тривозі» [4, с. 18].

В наш час артилерія є невід’ємною частиною сухопутних військ, а також відіграє значну роль як для військово-морських, так і для повітряно-космічних військ. Також варто зазначити, що у процесі глобалізації почастишали міжнародні договори про постачання артилерійських комплексів та озброєння. Важливим у цьому контексті стає опрацювання основних питань і проблем, пов’язаних з перекладом у військово-артилерійській сфері, оскільки цей вид перекладу вимагає від перекладача певної підготовки [6, с. 164–172]. Так, наприклад, варто сказати про невідповідність організаційних одиниць військ артилерії в англійській та українській мовах. В англійській мові для позначення лексичної одиниці «дивізіон» застосовується термін відповідно «*battalion*», який використовується стосовно до інших видів і родів військ для позначення терміна «батальйон».

Розглянемо приклади подібних невідповідностей, пов’язаних з перекладом з англійської мови на українську. В англійській мові існує велика кількість невідповідностей. Першою і основною проблемою є переклад англо-американських одиниць вимірювань в метричні. У письмовому перекладі одиниці вимірювань передаються точно, а в усному приблизно з додаванням слів «близько», «більш», «менш». Наприклад, *8-inch howitzer, Colt.45 automatic pistol* перекладається відповідно як 203,2-мм гаубиця й 11,43-мм пістолет Кольт. В артилерії особливо часто зустрічається англо-американські одиниці вимірювань мас, такі як фунт та унція, як, наприклад, в поєднанні *60-pound gun* [4]. Також

існує багато лексичних одиниць, схожих за своїм значенням, але між якими виявляються чіткі термінологічні відмінності [3, с. 64–73]. Такі, наприклад, слова «cannon», «ріесе», «gun». Перше використовується для позначення будь-якої артилерійської гармати. Термін «ріесе» означає будь-який вогневий засіб – артилерійську гармату, міномет тощо. Термін «gun», у свою чергу, має досить широку семантику. У розмовній мові він позначає будь-яку вогнепальну зброю, утім для фахівця у сфері артилерії «gun» означає «гармата», на відміну від гаубиці чи міномета.

Недосвідчені перекладачі часто припускаються помилки під час перекладу терміна «бойова техніка» еквівалентом «technique», цей термін означає «методи і прийоми». Для перекладу терміна «бойова техніка» використовується термін «combat equipment» або «materiel». Також слід звернути увагу на переклад терміна «assembly». У військово-статутній літературі він означає «збір, зосередження військ», а у військово-технічних текстах і зокрема у військово-артилерійських, він відповідає терміну «пристрій, агрегат, у зборі» [4].

Отже, ракетно-артилерійська термінологія характеризується точністю та конкретністю відтворення смислу, відсутністю експресивності та стилістичною нейтральністю.

Ми сподіваємося, що висвітлені нами відомості зможуть відповідно розширити лінгвокультурну підготовку як військових перекладачів, так і перекладачів взагалі, оскільки завдяки специфіці професії вони повинні накопичувати знання з найрізноманітніших сфер людської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Англо-русский военный словарь / Г. А. Судзиловский [и др.]; под общ. ред. Г. А. Судзиловского. 2-е изд., испр. и доп. М. : Военное издательство, 1968. 1064 с.
2. Модестов В. С. Краткий словарь трудностей английского языка. От контекста к контексту. М. : Медиа, 2004. 640 с.
3. Митчелл П. Д. Английский военный сленг: понятие, способы образования и тематическая классификация // Язык и культура. 2014. № 3. С. 64–73.

4. Нелюбин Л. Л. Учебник военного перевода. М. : Воениздат, 1981. 444 с.
5. Сокеркина О. В., Стрельцов Н. Л. Перевод военной лексики английского языка. <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/193813/1/58-60.pdf>
6. Шевченко М. А., Игнатов А. А., Гураль С. К. Роль профессионального подъязыка в обучении военному переводу // Язык и культура. 2015. № 4. С. 164–172.